

Guidade turer till anlagda våtmarker inom Rååns avrinningsområde

2010

Ingegerd Ljungblom

På uppdrag av Rååns vattendragsförbund

Sammanfattning

Rååns Vattendragsförbund har sedan år 2003 årligen, med undantag för år 2006, satsat på att föra ut information om vattenvårdande åtgärder längs Råån. Syftet är att öka engagemanget och kunskapen i samhället för vattenvårdande åtgärder och att detta i förlängningen ska underlätta arbetet. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer som säger att resurser behöver avsättas för information som ger ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika vattenvårdande åtgärder behövs. Detta med anledning av att anläggandet av våtmarker i Skåne går för långsamt i förhållande till de mål som satts upp.

Turerna har riktat sig till skolor, föreningar och företag. Verksamheten har växt från drygt 100 besökande år 2003 till 1000 besökande personer år 2010. Totalt har 3435 personer deltagit i turerna. Av dessa kom 40 % från Helsingborgs kommun, 33 % från Landskrona kommun, 15 % från Svalövs kommun och 12 % från Bjuvs kommun. 12 % har varit vuxna besökande, 7 % gymnasieelever och resterande del grundskoleelever. Intresset är stort och drygt 60% av årets grupper kom från skolor som tidigare varit ute på informationsturer. Flera skolor har deltagit under alla de år turerna varit igång.

Företag och föreningar har varit svåra att nå. År 2003 inbjöds ett 50-tal företag via brev – endast 2 företag deltog. 2009 bjöds 14 föreningar in och en av dessa deltog.

De våtmarker som besöks under informationsturerna är S Vallåkra a, Bulls måse, forskningsdammarna i Långeberga och Görarpsdammen.

Under turerna får deltagarna en bild av hur landskapet har förändrats när det gäller våtmarker, åar och bäckar, ängar och naturbetesmarker och hur detta har påverkat vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald. Detta har kopplats till miljömålen och till hur man i Rååns Vattendragsförbund arbetar med vattenvårdande åtgärder. Med håvar, kikare och bestämningslitteratur har livet vid våtmarkerna undersökts. Aktiviteter som att bilda näringskedjor, leta efter boplatser för hotade djurarter knutna till vatten, tipsrundor om vattenvård mm har funnits med. Broschyren ”Råån och miljön” och Länsstyrelsens årsrapport ”Miljötilståndet i Skåne” har delats ut.

Bakgrund

Under de senaste 200 åren har stora förändringar skett i landskapet i Skåne. För att vinna åkermark har många våtmarker och mängder av småbäckar dikats ut och lagts ner i rör under marken. Åar har rätats ut och sjöar sänkts. Detta har minskat landskapets vattenhållande förmåga och orsakat både översvämningar och torka. De naturliga processer som tidigare renat vattnet har till stor del satts ur spel, vilket har orsakat övergödningssproblem. Den biologiska mångfalden har minskat till följd av förändringarna. Förändringar i jordbruket och djurhållningen har även gjort att arealen slåtttrade marker och naturbetesmarker har minskat betydligt.

Rååns vattendragsförbund är ett samarbete mellan Helsingborgs stad, Landskrona kommun, Svalövs kommun och Bjuvs kommun för att värna om Rååns miljö. Rååns Vattendragsförbund utför kontroller av åns miljöstatus och arbetar med vattenvårdande åtgärder. Förbundet har anlagt ett 60-tal dammar i avrinningsområdet.

Syftet med informationsturnéerna är att berätta om landskapets förändring och vad detta fått för betydelse för vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald och hur Rååns Vattendragsförbund arbetar med dessa frågor längs ån. Förhoppningen är att detta i förlängningen kan ge ökat engagemang hos allmänheten och underlätta vid framtida vattenvårdande åtgärder.

Turnéerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer för att lyckas med vattenvården i Skåne. ”För att nå EU:s mål om en god vattenstatus till 2015 krävs [...] ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika åtgärder behövs. Resurser behöver därför avsättas för information och för att få allmänheten att känna sig delaktig.” (Miljötilståndet i Skåne – Temanummer Vatten 2005).

Projektet fortsätter under 2011.

Bulls måse är en återskapad våtmark på 17 ha och har fått ett mycket rikt djurliv.

Gymnasieklass i fågeltornet vid Bulls måse.

Innehållet i turerna

Under turerna får deltagarna en bild av hur landskapet har förändrats när det gäller våtmarker, åar och bäckar, ängar och naturbetesmarker och hur detta har påverkat vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald. Detta kopplas till miljömålen och till hur man i Rååns Vattendragsförbund arbetar med vattenvårdande åtgärder. Med håvar, kikare och bestämmingslitteratur undersöks livet i och vid våtmarken. Aktiviteter som att bilda näringskedjor, leta efter boplatser för hotade djurarter knutna till vatten, tipsrundor om vattenvård mm erbjuds. Broschyren "Råån och miljön" och Länsstyrelsens årsrapport "Miljötillståndet i Skåne" delas ut. Även annat material med anknytning till vattenvård har visats upp, exempelvis videofilmen "Åar och vattendrag". Tips på fördjupningsuppgifter och länkar till mer information ges via hemsidan www.naturifokus.se.

Vi tittar tillsammans på djur vi hävat upp i Bulls måse.

Liten vattensalamander, snäckor och stavlik vattenskorpion att titta närmare på!

Planscher som är med på turen visar hur landskapet har förändrats och hur vanliga djur på platsen ser ut.

Vi gör näringskedjor av djur och växter vi sett.

Ett antal dammar i Långeberga där man forskar på hur dammar ska se ut för att bäst rena vattnet från näring.

Järn har fällt ut i denna hästskovåtmark i Långeberga.

Ett åkerdike har restaurerats i Långeberga. Det har ökat självreningen av vattnet, samtidigt som miljön för växter och djur förbättrats mycket.

Vi letar gruppvis efter bra boplatser för djur som är beroende av vatten.

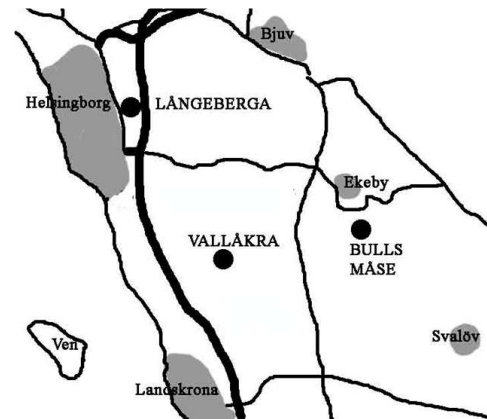

Näktergalen sjunger på våren vid dammen i Vallåkra. Rikt småkrypsliv i den anlagda dammen, sedan en promenad i naturreservatet Borgen.

Exkursionsmålen

Bulls måse

Bulls måse är med sina 17 ha den största anlagda våtmarken i avrinningsområdet och har sedan den anlades år 2000 fått ett mycket rikt fågelliv. Där häckar bl a gråhakedopping, trana och brun kärrhök. Vid våtmarken finns ett fågeltorn. Bulls måse är en fördämning av Tjutebäcken som är ett biflöde till Råån. Våtmarken är mycket vacker och ett fint exkursionsmål för grupper. I våtmarken kan man hitta många olika arter av vattenlevande djur. Hit får man ta sig med egna transporter.

Långeberga

I Långeberga finns ett antal forskningsdammar där man studerar hur en damm ska utformas för att bäst uppnå önskade syften. Här finns hästskovåtmarker och man kan titta på hur ett åkerdike kan restaureras för att öka självreningen av vattnet och den biologiska mångfalden. Informationsskyltar och ett litet informationshus berättar om landskapets förändring och om vattenvårdande åtgärder. Från taket har man fin utsikt över forskningsdammarna. I anslutning till dammarna ligger ett parti lövskog med ett mycket rikt fågelliv. Från Helsingborg är området lätt att nå med kollektivtrafiken.

Vallåkra

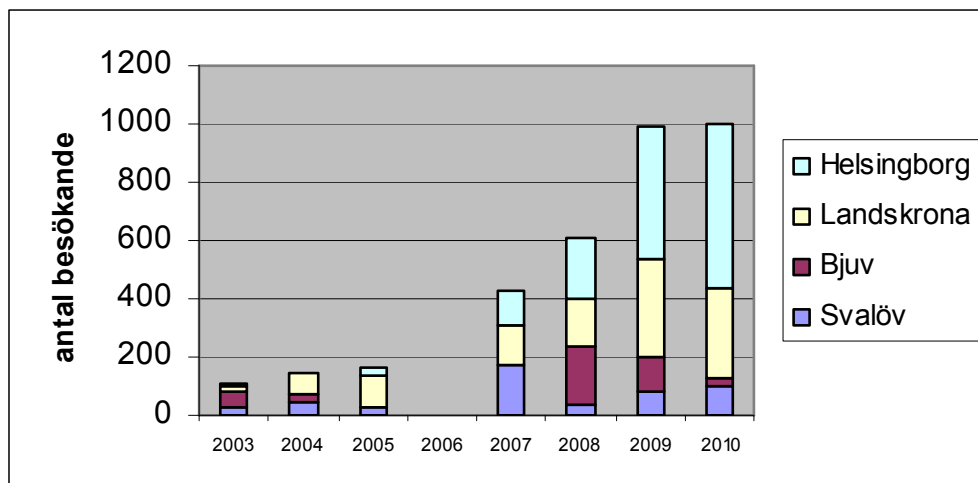
Dammen S Vallåkra a är en mycket fin damm som ligger i Vallåkra precis invid Råån. Den är anlagd 1997 och tar emot dagvatten och dräneringsvatten. I dammen kan man hitta många olika arter av vattenlevande djur. Kring dammen är det ett våtmarksområde med vass samt ett lövskogsparti med bl a näktergal. Brun kärrhök ses ibland vid dammen. Området runt dammen hålls i ordning av byalaget i Vallåkra. Gräset runt dammen klipps och där finns bänkar och bord. Efter att vi tittat på våtmarken följer en promenad upp till naturreservatet Borgen, ett lövskogsområde med intressant historia och rikt småfågelliv. Här följer vi Råån och tittar på ytterligare en våtmark, om tiden räcker till, en fd meandrande åfåra till Råån. Det går lätt att ta sig hit då pågatåget stannar nära dammen.

Övriga exkursionsmål

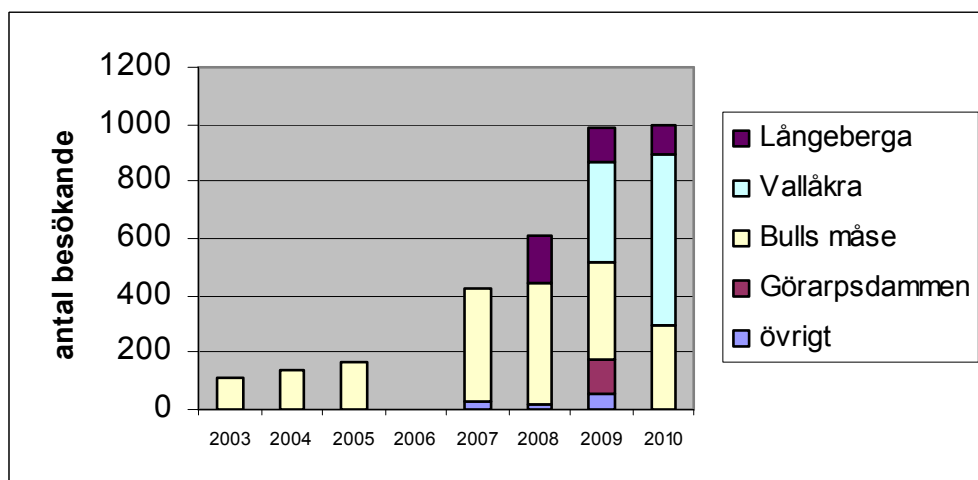
Ett par turer har gått till Görarpsdammen. Den ligger vackert i en sänka omgiven av lövskog nära Rååns dalgång. Den är anlagd 1996 och tar emot dagvatten, dräneringsvatten och vatten från ett biflöde till Råån. Vid besök där har även besök gjorts till en närliggande damm vid åkermark. Både växtliv och djurliv skiljer sig mycket åt mellan dammarna, vilket är intressant att titta på. Några turer har även gått till Vattendragsförbundets anlagda damm Vasatorp i Bruce skog.

Antalet besökande växer

Under 2003-2010 har ca 3435 personer besökt anlagda våtmarker i Rååns avrinningsområde under organiserade informationsturer. Grupperna har kommit från Helsingborg, Landskrona, Svalöv och Bjuvs kommun.

Figur 1: Antal besökande till våtmarkerna 2003-2010. Av dessa är 12 % vuxengrupper (företag, föreningar, lärare, föräldrar), 7 % gymnasieelever och resterande elever i grundskolan. År 2006 var det uppehåll i turerna.

Figur 2: Antalet besökande fördelat på exkursionsmål. Övrigt är turer som gått till vattendragsförbundets anlagda damm i Bruces skog, en enstaka tur direkt till skola pga extremt dåligt väder, samt några turer till Rååns dalgång pga transportproblem.

Informationsturerna har organiserats och genomförts av limnolog och pedagog Ingegerd Ljungblom. Under 2010 genomfördes hälften av turerna av Caroline Myhre-Gregersen och Johan Lindenbaum.

Kontakter för projektet:

Ingegerd Ljungblom, tel 070-6731281 eller post(a)naturifokus.se, Claes Nihlén och Peter Göransson på Miljökontoret i Helsingborgs stad, tel 042-10 50 43 respektive 042-10 50 03.